

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Locuinti'a Redactorului

si
Cancelari'a Redactiunii

e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Berisorile nefrancate nu se vor
primi decâtu numai de la corespun-
dinti regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si publicati se
voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre steze lune . . . 6 fl. „ „
Pre anulu intregu . . 12 fl. „ „

Pentru Roma:

pre an. intregu 40 Lei n. = 16 fl. v. a.
„ 6 lune 20 „ = 8 „ „
„ 3 — 10 „ = 4 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tupa tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separat. In Loculu deschis
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Transilvani'a.

Sabesiu, 9 martiu 1869.

De la conferinti'a Intielegintiei Romane d'in Transilvani'a, tienuta in Mercurea la 7 si 8 martiu 1869.

Natiunea romana d'in Transilvani'a numai la 1848, pre campulu libertatei d'in Blasiu, si-a mai espresu vointi'a sa prin graiulu intielegintiei sale asiè, precum si-a espres'o in acesta conferinti'a nationale. Precum la 1848 Romanii alergara cu micu cu mare la Blasiu, pentru a dechiarà innaintea lui Dumnedieu si a lumii, si a jurà in numele Tatalui, alu Fiului si alu Spiretului santu, câ nu va mai concede sê fia tratata dupa bunu placulu altor'a, ci pretinde recunoscerea toturoru drepturiloru ce-i competu ca natiune, ca factoru puternicu alu statului: de asemenea acum intieleginti'a natiunei romane grabi d'in tote anghiuirile Transilvaniei spre a se aflà pre 7 l. c. la Mercurea, la conferinti'a conchiamata pre ace'a dî, si a da viua dovada, câ natiunea romana nu s'a abatutu de la programulu sêu cunoscutu, ci-lu sustiene si asta-di cu aceea-si resolutiune si barbatia ca si la anulu Domnului 1848.

Inca de sambata ser'a (6 l. c.) se aflà unu nru frumosu de intieleginti Romani la locuinti'a dlui Macelariu, éra Domineca (7 l. c.) pre la 8—9 ore a. m. — in butulu tempului nefavoritoriu ce domnesce de câte-va dîle pre aicia — spatiosel incaperi a le resiedintiei dlui Macelariu erau indesate de Romani intieleginti acursi d'in tote pârtile patriei nostre.

L 9 ore conchiamatoriulu conferintiei dlu Elia Macelariu saluta conferinti'a prin urmatoriulu discursu:

Stimati Domni, si amati frati!

Nu mi e cunoscutu adeveratu, ce voru fi ganditu multi, la cetirea apelului d'in 10/22 februaru, prin care mi luasem libertatea a conchiamà intieleginti'a romana d'in Transilvani'a la conferinti'a de adi, si in acestu locu; — da, atâtu loculu câtu si person'a — concedu — va fi datu la multi ansa spre diferite supositiuni, inse in câtu pentru mine ve potu asigurà fratiloru, câ numai cu o mare sfièla, si nu mica resemnatiune am facutu pasiuulu acelu-a.

Dara adaugu si aceea, st. Dni si frati, câ nu pentru alta, nu d'in alta cauza, si cu atâtu mai vertosu, pentru câ dora nu asiu fi simtîtu — si inca adancu imperativ'a necesitate a unei atari intruniri, a unei astu-feliu de conferinti'a a intielegintiei romane, nu Dloru, ci unicu si singuru d'in caus'a, câ mi-am cunoscutu si mi cunosc pucinetatea persônei mele, pentru câ am fostu si sum convinsu, câ ace'a chiamare onorifica, de a luà initiv'a in cause atâtu de grave si ponderose precum e ceea ce stâ inaintea natiunii romane, — facia cu atâtu-a barbati distinsi si meritati ai natiunii nôstre, — eu mai pucinu sum indreptatîtu a o face de a mea, de unde a si urmatu fratiloru, câ am publicatu apelulu asiè dîcandu in or'a a 12-lea.

De altmîntre nu m'am indoitu nice pre unu minutu câ intieleginti'a romana insetata de conferinti'a nationale togma ca si poporulu romanu insetatu de dreptate si libertate — nu va privi la neinsemnatarea persônei convocatoriului, ci la tienti'a cea santa la sacrulu scopu alu conferintiei conchiamate.

Si me intrebu: cum asiu fi si potutu supune altu ce-va? Candu istori'a Romaniloru, acea oglinda fidela a intemplantelor, ne arata d'in pasu in pasu, câ nu adversitatile timpuriloru, si nice furi'a popôreloru barbare, ci a pismeii reutate si orb'a neunire a fostu caus'a decaderii stramosiloru nostri, a poporului Romanu.

Déca sub unu Gelu, unu Menumorutu, unu Claudiu s'ar' fi luptatu toti Romanii deodata si intruniti, daca ar' fi susceptu o lupta de aperare solidara, — dulcea nostra patria si adi ar' portà falniculu nume de Daci'a lui Traianu, si adi s'ar' numi Daci'a ferice!

Dara nu voi sê mergu asiè de parte, nu voi sê atingu tristele esperintie a le Romaniloru d'in seclulu alu VIII. séu IX, ha nice cele d'in seclulu trecut; avem noi de acele-a deatule d'in timpulu in care vietuimu si care le amu vediutu petreacandu-se inaintea ochiloru nostri, si care au trebuit sê ne convinga câ purcederea nesolidara, cum ne a fostu cea de la a. 1865, continuandu-o si mai departe, ne duce inomisse la una totala ruinare a intereselorulu celoru mai vitali, la una totala nimicire a onórii a chiar' a esistintiei nôstre nationale. Deci stimati Dni si amati frati! ce pôte fi mai naturalu

facia cu atâte-a esperintie triste, de câtu urmandu esemplulu altoru natiuni, si folosindu-ne de bunetatile unei vietie constitutiunale, sê ne adunâmu in conferinti'a spre a ne potè uni in cugete, a ne uni in fapte? — Sê ne unimu — dîcu — poterea natiunala, si sê ne straduimu d'in tote poterile a ni salvà celu pucinu, celu mai scumpu odoru pe lume — onôrea natiunala. Mai repetiescu inca odata: sê ni salvâmu onôrea, suscependu o lupta legala intr' aperarea etistintiei nôstre natiunale.

Éca stimati Dni si amati frati! de care convingeri am fostu condusu in 10/22 februaru candu la provocarea mai multoru prostimati barbati ai nostri, mi am luat libertatea a ve conchiamà la o conferinti'a fratiésca pre diu'a de adi; apoi câ totu acele convingeri nu au fostu, si nu sunt numai a le mele, ci ale intregi natiuni, câ necesitatea conferintiei nostre de adi a fostu simtîta de intregu poporulu romanu, e cea mai viua dovada stimat'a presentia a onorat. Dvostre, cari pe langa tote greutatile unei calatorie in tempu de érna mi dati placut'a ocaziune, a ve potè salutà cu unu sinceru: bine ati venit! Primiti, ve rogu, acêsta salutare fratiésca, primiti espressiunea recunoscintiei, a stimei si a amôrei mele fratiesci!

Petransu de aceste simtieminte si cu ace'a ferblate dorintia, ca rezultatulu desbateriloru nôstre, sê ne indreptatiésca pe toti a potè esclamà: Conferinti'a Intielegintiei Romane s'a convinsu, câ Romanulu numai in patri'a sa, si numai ca Romanu pôte fi ferice!

Resultatulu conferintiei de adi, — dèc ceriulu — sê fie acelu-a, ca sê potemu dîce: Amu venit la acelu adeveru istoricu: câ poterea natiunala numai unita, numai solidara, va mântu onôrea natiunii si va invinge pe inimici, — — — dechiaru conferinti'a de deschisa, si ve rogu etc.

Dupa acestu discursu primitu cu „vivate“ entusiastice dlu Macelariu se prochiama cu unanimitate de presiedinte alu conferintiei, ér' dnii Visarionu Romanu si Arone Densusianu de notari ai conf., apoi se procedu la conserierea membriloru alu câroru numeru se va potè vedè d'in protocolulu conferintiei, ce speru câ se va tramite câtu mai curendu spre publicare.

Presiedintele propune ca innaintea deschiderii conferintiei sê se radice o rogatiune ddiéesca spre invocarea ajutoriului cerescu pentru unu fericitu resultatu alu acestei conferintie.

Dlu protop. Hanea si dupa d'insulu tota conferinti'a rostesc rogatiunea: „Imperate cerescu!”

Totu presiedintele propune mai departe, ca conferinti'a sê faca apromisiune solemna de loialitate, credintia si alipire câtra Maies. Sa imper. si Marele Principe alu Ardealului Franciscu Iosifu I si intrega cas'a domnitoria, precum si amore si fratietate fatia cu tote natiunile colocuitorie, respectarea legiloru sanctiunata si eluptarea schimbarei acelor'a, cari pentru Romani suntu asupritorie, pre cale legale si prin mediuloce legali. Dupa o scurta disputa, la care luara parte dnii: Densusianu, Hossu, Porutiu, Boeru, Hanea si Dr. Ratiu, intrega propunerea dlui Macelariu se primesce cu amendamentul facutu de dlu Branu de Lemeni, ca dupa cuvintele: „facia cu natiunile colocuitorie“ sê se dîca: „pre basea perfecte indreptatîri egali natiunali.”

Apoi se dâ cuventulu dlui Augustu Horsia, carele, in numele Junimei romane d'in Pest'a esprime multiemita dlui Macelariu câ-ci a conchiamatu acesta conferinti'a, asemenea esprime multiemita in numele Junimei rom. d'in Pest'a si toturoru adeveratoru parinti ai poporului romanu, cari nu si-au pregetatu a se infatîsià la acêsta conferinti'a si a se consultà despre sortea maicei nostre comune si spe-rôza, cu incredintiare câ conclusele acestei conferintie voru fi in perfecta armonia cu interesele, drepturile neprescriptibile si demnitatea natiunei romane.

Dlu presiedinte multiemescu in numele conferintiei si roga pre dlu Horsia sê incredintieze pre confratii sêi despre bucuri'a cea mare ce o simte conferinti'a, vediendu viulu interesu ce brav'a Junime romana d'in Pest'a dovedesce fatia cu afacerile patriei si ale natiunei romane; éra conferinti'a prurumpe in „sê traiesca brav'a Junime romana d'in Pest'a!”

Dup'aceste-a presidiulu dâ a se ceti urmatori'a propunere a dlui Augustu Horsia:

„Conferinti'a sê se dechiaru solidara si minoritatea sê se supuna votulu majoritatei.”

Contr'a acestei propuneri vorbescu dnii: Iosifu Hossu, P. Popu si Axentie Severu, éra Dr. Ratiu propune, ca pronuciarea asupr'a acestei propuneri sê se amâne pana la unu altu momentu séu stadiu alu desbateriloru, ce'a ce se primesce.

Presiedintele pune apoi la ordinea dîlei punctulu I. d'in programulu cuprinsu in apelulu convocatori, care suna despre constituirea partitulu natiunale romanu d'in Transilvani'a, dupa esemplulu altoru partituri si cluburi constitutiunale, organiate inca mai de multu in tiera.

(Va urmà.)

Cetimu in „Pester Lloyd“ d'in 11 Martiu: Numele membriloru Comitetulu centralu natiunale, alesu de Conferinti'a natiunala d'in Mercurea pentru validarea programulu natiunale, sunt: presiedinte Elia Macelariu (in Mercurea); membri: protopopulu Hanea, consiliariulu in pensiune Iacobu Baloga, protosincelulu Popea, avocatulu dr. Ionu Nemesiu, Visarionu Romanu, protopopulu Ionu Rusu (in Sablu); Georgiu Baritiu, I. G. Ionu si Demitru Iuga (in Brasieu); dr. Stoia (in Resinari); vicariulu Antoneli, Ionu Branu de Lemeni si avocatulu Densusianu (in Fagarasiu); profesorulu Moldovanu si c; Vlas'a (in Blasiu); dr. Ionu Ratiu (in Turd'a); S. Balintu (in Abrudu); Absente Severu (in Cricâu); Ioachim Muresianu (in Nasaudu); Gavrielu Manu sen. (in Dèsiu); Maieru (in Reginu); avocatulu Nicolau Gaitanu (in Aiudu); dr. Tincu (in Orastia); A. Munteanu (in Gherl'a); protopopulu Pamfilie (in Clusiu).

Toti membrii sunt aderinti resoluti ai principiulu espresu in programulu natiunale, câ Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a sê fie resolvita in diet'a proprie a Transilvaniei, in care Romanii au a fi reprezentati dupa proportiunea numerulu lor.

Corespondint. amintescu apoi unu episodulu d'in cursulu discussiuniloru, anume, câ Iosifu Hossu afirmandu, câ romanii au d'a multiemî unguriloru, câ au scapatu de sistemulu absolutiticu, respunsulu sgomotosu d'in mai multe pârti fu: „Multiemita o merita Königsgrätz-ulu, ér' nu Ungurii!” etc.

Opiniunea Intielegintiei Romane d'in Clusiu si comitatu adunata in conferinti'a in 4 martiu la Clusiu, spre a se consultà despre participarea séu neparticiparea la alegerile pentru diet'a convocata la Pest'a pre aprilu 1869.

Unulu d'intre cele mai frumôse drepturi ale fic-carui statu constitutiunale este libertatea de a-si esprime ori care cetatianu in publicu, francu si fâra reserva opiniunile sale politice; de acestu dreptu constitutiunale ne folosimu si noi, candu dâmu spresiune opiniunii nôstre, facia cu alegerea de ablegati pentru diet'a convocata pre aprilu 1869 la Pest'a.

O facemu acêst'a cu atâtu mai vertosu, câ-ci pôte tocmai aceea impregiurare, câ natiunea nôstra in prea mult'a sa rabdare, nu au datu destulu de adese ori si cu destula chiaritate in publicitate spresiune cugetâriloru sale, — a fostu un'a d'in acele cause, care au trasu dupa sine unele urmâri inapoiatorie pentru drepturile natiunei nostre romane, tiendu-se poporulu nostru de unii a fi unu poporu lasiu, de altii indiferentu, chiaru si de unu poporu timidu carele suferu a fi inpinsu si trasu de ori si cine, in catrâu numai i place; a trasu dupa sine consecintie, care pote au avutu influintia la faptulu câ s'a declarat de sterse unele drepturi garantâtorie pentru natiunea si limb'a nôstra, cari au fostu castigate in urm'a dorintieloru si nisuintieloru nostre seculare, — câ-ci adese s'au argumentatu, cumcâ Romanii atunci candu au tacutu, d'in prea marea dar' ratacit'a incredere in iubirea de dreptate a celoru de la potere, erâu prea indestuliti cu cursulu lucruriloru politice, pre candu de alta parte acei cari lucrâu cu tóta activitatea pentru eluptarea drepturiloru ce i competu unei natiuni, se inferâu ca nescu malcontenti cari nu vorbescu d'in convictiunea intregi natiuni, ci cine scie d'in ce intentiuni ascunse, si sub presiunea unoru influentie externe.

Fiindu câ atari presupuneri potu fi numai daunaciöse atâtu natiunii magiare câtu si celei romane, ba sémena neghin'a neincrederii chiaru si intre poporu si regimu, nascu discordie intre natiunile colocuitorie, éra pentru natiunea romana, dupa cum se arata in sapt'a, scurtâri in drepturile ei politice: noi cugetâmu a face unu actu, nu numai natiunale,

ci si politici, atunci, candu aducemu la lumina opiniunile noastre dandu-li spresione prin cuvinte viue.

Să ni fia ertatu a reflectă putienu la actele dietei pestane trecute:

Dietei pestane i-a succésu a impacă Ungari'a cu Austri'a, — ea au facutu a fara de acést'a mai multe legi spre folosulu inaintarii materiale a tieriei; inse de alta parte cu dorere trebeu să caute fia care patriotu la aceea impregiurare, că diet'a trecuta, in carea natiunea magiara eră reprezentata prin o multime numerica, absoluta si precumpenitoria, si-au uitatu de un'a d'in cele mai ardiétorie cestiuini, de un'a detorintia a sa principala, ea forte putienu s'au silitu ca să impace cu sine si pe natiunile colocuitorie, — pe acele natiuni, a caroru sörte prin impacarea facuta cu Austri'a este depusa mai numai singuru in man'a natiunii magiare, pe acele natiuni, de cari o lega interese vitali, cu cari traiesce, cu cari trebeu să fia in contielegere buna, pre cari trebeu să le multimesca, ca să pöta gustă in linisce pacea, carea si-a doritu-o prin pactulu de impacuire cu Austri'a, si să pota face durabila vigörea si tari'a statului.

Cultur'a omenesca a inaintatu la acelu gradu alu desvoltării, cătu principiulu de nationalitate s'au redicatu la demnitatea unui cultu adeverat sacru. Istori'a ne invetiă că poporele atunci au fostu mai neliniscite, candu au fostu vatemate in cultulu lor; asiē stămu asta-di cu principiulu de nationalitate; — fia care poporu este jalusu pentru esistinti'a sa nationala, si nemica nu lu pote superă in atātu-a ca ignorarea drepturilor ce conditiuneza esistinti'a unei natiuni.

Precum odinöra ide'a predomnitoria ce conduceă popörele, eră ide'a religiunii asiē este ide'a predomnitoria in tempulu nostru dupa cum in genere este recunoscutu, ide'a nationalitătii; — si precum ur'a si discordiele religiuari, cu töte tristele lor urmări si consecentie numai atunci au inceputu, candu s'au recunoscutu egal'a indreptătie confesiunale; ast-feliu dupa opiniunea nöstra si desbinările si neincrederile intre natiuni numai atunci se voru curmă candu egal'a indreptătie nationala va incetă de a fi una vorba göla, si se va pface in fakta inplenita, — candu libertatea si egalitatea va domni preste intrég'a patria, fără desclinire de nationalitate, limba, nascere si clasa; candu acesti factori voru fi inscrii nu numai pre stindardele fie carei natiuni si partide, ci voru fi intipariti in anema fie carui patriotu, voru fi pusi in viet'i'a practica, atunci candu aceste de sine voru rezultă fratietatea, carea atātu de tare ar' trebui să o dorésca ori care patriotu si cetatianu bunu.

Daca natiunea magiara aste superba pentru numele si esistinti'a sa nationala, cum pöte să i vina cu mirare, că si alte natiuni, cari locuescu cu d'ins'a, cari sunt chiamate de la provedintia, ca să fie aliatale magiarilor in bine si reu, inca sunt jaluse pre esistinti'a lor nationala si se silesco d'in poteri, cu töte midilöcele legale, pentru pestrarea si recastigarea acelu drepturi, cari le conditiuneza esistinti'a? Romanii locuescu preste 17 secle acestu pamentu; au trecutu preste d'insii invasiunile multoru soiuri de barbari, cari au stersu popöre intregi cu nume cu totu de pre fati'a pamentului. Aceste popöre cuceritörie au peritu, cătu numai istori'a li pestrăza numele; era noi totu-si ne amu tienutu numele si caracterulu nostru nationalu pana in diu'a de asta-di, unu semnu alu provedintiei acestu-a, că in noi este viet'i'a si că noi avemu inca să traimu si inca ca Romani. — Acést'a convingere a vietuiutu in Romani chiar' si atunci, candu gemeau inca su jugulu feudalismului. Romanii d'in Transilvani'a si-au espresu de repetite ori dorintiele lor pentru castigarea drepturilor nationali in faci'a celoru alalte natiuni ale patriei si a nume: in petitiunea lor cătra diet'a d'in 1744, 1791, 1834 etc. etc. Ce n'au potutu să castige natiunea Romana atunci, candu puneă stavila drepturilor ei sistem'a feudale, a crediutu, că va poté in 1848, anulu reinvierii principiulu de nationalitate.

Dorere! că cei cari erău la potere n'au preceptu vöcea tempului, si candu au inceputu a o pricepe, atunci eră tardiu; urmarea au fostu unele catastrofe triste si forte doreröse, cari ne au aruncatu pe toti su jugulu absolutismului, carele a duratu spre marea stricare a nöstra a toturoru in 12 ani. Prin diplom'a d'in Octöbre 1860 s'a stersu absolutismulu; s'a introdusu unu feliu de constitutiunalismu, cu carele natiunea magiara au fostu cea mai pucinu multiumita; — Ardealulu, ca tiära autonoma si-recastigase diet'a sa, carea a adusu si legi, ce garantara esistinti'a Romaniloru ca natiune.

Magiarii in nemultumirea lor, candu combateau legalitatea acestei diete, legău cu acést'a si o suma de promisiuni frumöse: că daca voru castigă ei poterea la mana, daca se va restitu statulu quo de la 1848, ei voru aretă in fakta, cumcă voru sc'impleni pretensiunile drepte ale natiunii Romane altu cum, ér' nu numai dupa cum le a potutu multiumi diet'a d'in Sabiu. In diet'a d'in 1865 s'au facutu si mai multe promisiuni frumöse pentru indestulirea pretensiuniloru drepte ale natiunii Romane. Ne indoiamu cumcă promisiunile lor se voru impleni töte; putienu aveau, de si nu multa, dara totu-si ore-căt'va sperantia in cugetulu, că döra cei 12 ani de absolutismu au fostu destula scöla, carea să invetiä pre magiari la una politica mai buna facia cu alte natiuni. Cei cari puneau pretiu deplinu in atari promisiuni, erău forte putieni la numeru, potemu dice că numai unulu său doi. — Cu dorere trebeu să constatămu acelu faptu, cumcă dreptu au avutu acei-a, cari au traitu in indoieä: — macaru acesti-a nu s'au insielatu in presupunerile lor! Acést'a o dovedesce si impregiurarea că unu deputatu Remanu d'in diet'a de Pest'a carele s'a silitu totu-de-un'a fă-

ra obosintia, să convinga pre Romani despre intentiunile cele sincere ale natiunii magiare fatia cu Romanii, a trebuitu s'o dechiare insu-si in una siedintia a dietei, că s'a insielatu in sperantiele sale.

Noi inca ne-amu insielatu si in acele moderate sperantie, cari mai poteu să incapa in anem'a unui-a si altui-a. — Resultatulu au fostu chiar' preste acceptare; legile d'in Sabiu unilateralmente s'au dechiaratu de sterse, spre cea mai adunca mahnire, potemu dice, a toturoru Romaniloru fără esceptiune, — era diet'a d'in anu in anu a totu traganatu deslegarea cestiuini nationalitătiloru, pana apoi in öra d'in urma, cu töta prip'a s'a improvisatu una lege de nationalitāti, carea jace departe de aceea, ce a trebuitu să fia, departe ca să fia una lege pentru egal'a indreptătie a nationalitătiloru; d'in contra ea este una diploma noua pentru asecurarea suprematiei limbei magiare, — este una lege, prin carea se v-tema consciint'a de sine a celoru-lalte natiuni, atunci, candu d'insele neci in atātu-a nu se respectéza, cătu se se nmăsca cu numele lor geneticu, ci numai cu numele colectivu de „nationalitāti nemagiare,“ — o lege, carea necum să deo valörea cuveninciosa limbelor nationala baremu in municipie si comune, dara neci drepturile individiloru, de a se folosi in afacerile publice si private, de limb'a lor nationala nu le garantéza de ajunsu.

Se argumentéza d'in partea magiara, cumcă cu deslegarea cestiuini nationalitătiloru pre base mai liberale, s'ar' periclită nu numai integritatea statului ci si esistinti'a natiunii genetice magiare, ca atare.

Nu este aici locul, ca să combatemu multele argumente nefundate, cari se aducu spre spriginirea acestei asertiuni, destulu le-au retönsu acele-a in dieta cei mai celebri deputati a nationalitătiloru, dedevindu pre deplinu cumcă natiunile nemagiare se potu multiumi fără ca să fia impartitu statulu in bucăti, si fără cea mai mica periclitare a natiunii genetice magiare; — adevöru este: nu egal'a indreptătie a nationalitătiloru, ci d'in contra, togmai nesatisfactiunea pretensiuniloru drepte ale nationalitătiloru, pöte trage dupa sine urmări contrarie celoru ce se léga de argumentările barbatiloru natiunii magiare.

Ne mirămu că nu voru să precépe barbatii conducatori ai natiunii magiare acestu adevöru! Cum nu pricepu fratii magiari, cumcă natiunea Romana este aceea, de a carei multiumire trebeu să se ingrigésca mai multu? Nu este vorba aici numai de castigarea simpatiei nöstre, noi nu amu traitu si nu traimu in antipatia unii cu altii; este vorba, ca să vina odata magiarii la cunoscerea acelu adevöru, că pre noi ne léga pe unii de altii comunitatea intereselor, — interese vitale care ceru imperativu ca să fimu totu-de-un'a impacati si neslabiti.

Cine nu vede aceea, că atātu magiarii cătu si Romanii sunt unu poporu micu, incungiuratu de elemente colosale, cari in tota öra potu să ne nimicésca, — cine nu pricepe apoi, cum-că numai in contielegere fratiésca potemu să ni castigămu tari'a prin carea potemu să ni scutimu esistinti'a contr'a furtunelor, ce ar' poté să vina de unde-va pre capulu nöstru si pre dulceza nöstra patria?

Ne döre d'in anima candu vedemu, că magiarii nu punu pretiulu cuvenitu pre amiceti'a Romaniloru!

Fatulu a pusu acum sörtea Romaniloru in man'a magiariloru, — una chiamare frumösa este acést'a carea léga de sine si detorintie forte mari!

Atātu in viet'i'a privatiloru, cătu si a natiuniloru provedinti'a aduce câte una öra buna, ferice este acelu-a, carele o scie bine folosi, si neferice acelu-a carele o lasa să tréca fără a se folosi de d'ins'a.

Pentru magiari au batutu una öra de fericire, — s'a folositu de d'ins'a, dar' nu pre deplinu; lucrulu celu mai de capetenia l'au ignoratu, — si acést'a este, o spunemu d'in nou, indestulirea nationalitătiloru colocuitorie.

In privinti'a acést'a nu s'au sciutu folosi, de or'a cea buna. Döe Ddiu ca să implinésca acést'a scadere!

Legile le facu ömonii, ei le si schimba, era poterea de vietia a unei natiuni nu se pöte sugrumă; ea jace in consciint'a de sine a unui poporu, si acést'a consciintia lu face să reclame totu-de-un'a pentru sine acele drepturi civile, cari i garantéza si inaintea legii acést'a esistintia. Legea de nationalitāti a dietei Pestane, estinsa si a supr'a Transilvaniei, pre noi ca Romani nu ne pöte multiumi, si o spunemu acést'a aperte, si o vomu spune in totu locul, unde ne érta legile să o spunemu.

Dorere! spresionea simtiemintelor nöstre, scimu că la corpulu legelativu alu dietei d'in Pest'a nu afla ascultare! A dechiaratu-o in diet'a trecuta cei mai celebri barbatii ambelor partide d'in acea dieta, cumcă in cestiuinea nationalitătiloru a facutu atäte-a concessiuni, câte numai s'a potutu face, — a dechiaratu-o acést'a mai multi fosti deputati celebri si candidati de deputati pentru diet'a venitoria in rapörtele si programele lor. D'in aceste töte am venitu la convingerea, că de la diet'a Pestana venitoria, noi nu potemu speră deslegarea acelei cestiuini, carea ne conditiuneza esistinti'a nöstra politica pre basea egalitătii si dupa principie liberale.

In acést'a convingere ne intaresce si aceea impregiurare, că diet'a d'in Pest'a, fără de a luä in consideratiune dorintiele Romaniloru d'in Transilvani'a a sustienutu pentru Ardealu o lege electorala, basata in parte chiaru si pre principie feudale, cari eschidu reprezentatiunea drepta a acelu poporu, carele face majoritatea locuitoriloru d'in Transilvani'a si carele contribuesce aici mai multu cu averea si sangele lui pentru statu. Sustienerea acestei legi electorale ne

inchiide si calca ca să ne potemu infatșiä cu demnitate inaintea acelu-a, cari ne croiescu legile si să potemu reclama cu taria drepturi corespondentoria pentru natiunea nöstra.

Noi respectămu legile tieriei si nu ne este intentiunea de a agită in contr'a vre-unei legi s'au a obtrude convingerile si opiniunile nöstre altoru-a; ci ne avendu sperantia, că diet'a d'in Pest'a va impleni dorintiele natiunii Romane si in consideratiunea că alegerea este unu dreptu era nu o detorintia, — nu aflămu de lucrul corespondentioriu convingeriloru nöstre politice de aluä partela acea dieta, de unde apoi nece voimü ca să ne folosimü asta data de dreptulu de a candida si alege a delegati.

D'in siedintia adunarii Intielegintiei Romane, d'in cetatea Clusului si comitatulu Cosiognei adunata la Clusiu, in 4 martiu 1869.

Subscrisi: *presidintele si notarii.*

Bucovin'a.

Intre-cruci, in 5 martiu 1869.

Dle Redactoru! Am luatu parte si eu, ca membru ordenariu, la adunarea generala a societätii pentru literatur'a si cultur'a romana d'in Cernauti, ce s'a tienutu in 2 a curintei. Mai a minte mi-a fostu să audu reportulu comitetului in privinti'a conclusiunii adunării generale d'in anulu trecutü despre catedr'a pentru istori'a nationala. In acelu reportu se impartasesce, cum-că guvernulu opresce infintierea catedrei acelei-a, sustienendu, că printr'ins'a s'ar' intruduce unu cursu de preleptiuni politice, ce ar' contradice scopulu statutariu alu societätii. Acestu argumentu e curiosu; că-ce dupa analogi'a lui nu numai cursulu de limb'a si literatur'a romana de la ambe gimnasiele de aici d'in tiära ar' fi de privitu de cursu politicu, ci chiar' si insa-si esistinti'a Societätii, pentru-că scopulu ei e specificu nationalu romanu. Dara ce nimicesce töta poterea argumentului acestui-a e principiulu desvoltării nationala, cuprinsu in legile fundamentale de statu si respicatu si in legi concrete, ce se dau de căti-va ani incöce; si asta impregiurare nu se pöte precepe, cum de a potutu guvernulu de tiära de aici să o tréca cu vederea. Afara de aceea e de oservatu, că istori'a nationala, ca si istori'a universalä séu a unui restimpu ori tierie, intru in cerculu sciintieloru si acestu caracteru alu ei nu se modifica, döca se comuneca ca in scrisu séu prin graiu viu. Astu-feliu convine ea si cu tendintiele societätii, incätu statutele ei in §. 2. pl. 1. ca tienetörie de scopulu societätii, respica si „latrea culturalei nationala, intarirea, spriginirea si desvoltarea ei in töte ramurele de sciintia, prin studie, etc.“ avendu aice a se intielege su cuventulu „studie“ si instructiunea prin graiu viu. Deci candu am auditu, că comitetulu a renunciatu a face recursu la ministeriu in caus'a ast'a, m'am miratu cu atātu mai vertosu, pentru-că si cele-lalte argumente ale guvernului pentru oprire sunt fortiate si pentru-că nu urméza, că argumentele guvernului de aici să fia atātu de obligatörie pentru ministeriu, unde cauta să dömnésca altu spiretu de libertate, incätu să nu iëe in vedere contra-argumentele comitetului, fundate pre legile sustatutörie in statu.

In genere cauta să insemnu, că comitetulu societätii a insiratu in raportulu său punctatu mai multe scusări si promiteri decätu fapte reale. Mai alesu nu mi-au placutu scusările in privinti'a loteriei si a subventiuniloru d'in fondulu tieriei si d'in celu religiuariu, si dorescu, ca comitetulu să se pöta presentä la venitori'a adunare generala cu rezultate mai bune pentru dejudecarea activitătii sale. u—u.

Beiusiu, 4 martiu, 1869.

Fundu că aligerile sunt la usia, uneltiturele si apucaturele cortesiesci inca sunt la ordinea dölei. D'in funte siguru scimu că la D. Wég h s e ö s'a tienutu nu de multu conferintia, la carea au luatu parte firesce ungurii si invetiatoriulu normalu Bolca si u numitu si Boncia. Acolo ar fi intru batu W. pre cei adunati, ore nu ar fi cu scopu (ba forte cu scopu) ca să repasiesca (să recedea) d'insulu, la ce Bolca si u cu gur'a mare au disu „ca să nu repasiesca, că-ce cutare si cutare satu e alu lui.“ Bolca si u cortesiu mare, alérga pre sate in ruptulu capului, d'insulu au fostu carele si la 1865 au facutu mare pedeca romaniloru. Despre caus'a că acestu dascaloiu romanescu s'au conjuratu in contr'a romaniloru se dä cu socotéla, că d'insulu avendu unu m. . de fetioru la studiä juridice, spéra că prin ajutoriulu lui W. lu va face jurasoru com. la tempulu său, avendu esemple si de la altii pre Domsia Guszti. Asta-di in diu'a de tégru forte ploiosa s'au vediu mai tote casele mangite cu inscriptiuni unguresci si romanesce pentru W. . Unii d'intre romani au stersu inscriptiunile batjocuritörie si au varuitu paretii. Ai nöstri inca a scosu stégurile lui Ionescu la V. . C. . si S. . Credemu că asta data vomu fi invingatori. Unii d'intre oficialii domniali magiari (la dominiulu Eppului rom.) incepusera a promite lemne mai öftine de va fi alesu W. (audi nerusfnare!) öficialii magiari să despuna asupr'a dominiulu unui eppu romanescu, credemu că D. fiscalu domnialu Ios. P. i va sei infrenä pre acci despunetori nechiamati si cortesii de corupti-

7 Ceroulariu câtra întregu Clerului diocesanu.
Prea onorate în Cristosu frate!

Fiindcă institutul Inspectoratelor scolastice, carele s'a aprobatu prin lege diatala dejă santionata, va sê pasiesca în viétia pôte curendu, si asiê va întreveni lips'a pre cum s'a si datu unu casu si pana acum, de a ve pune cu acele în corespondintia a supr'a unoru relatiuni vitali ale scôlelor noastre, precum între altele pôte sê fia si darea dechiaratiunii, ôre remanê-voru scôlele nôstre diocesane si pre venitoriu ca scôlele confesiunale, sêu preface-se-voru în scôle comune de Statu fâra tipu si caracteru de confesiune?

Cu privire la atare întrebare, ce s'ar' face, Fratele Vôstre fâra neci un'a dubitatiune veti da respunsu: câ scôlele, nôstre diocesane tôte si pana acum au fostu si sunt confesiunale, asiê si pre venitoriu voru remanê confesiunale.

Acést'a o oftêza nu numai celu mai santu interesu alu Bisericeii, carea precum de la începutulu ei amesuratu chiamâri sale a fostu nascâtôri'a si nutritôria scôleloru populare, si e si acum si va fi în tôte timpurile, de-ôra-ce si d'insa-si capeta d'în sinulu acoloru-a poporeni si credintiosii sêi: fâra aceea o recere si interesulu scumpu si mare, celu au si familielile d'în crescerea religioase-morala, ce o dau si o asecurêza scôlele confesiunale, respective ale nostre greco-catolice; carea crescere religioase-morala e bas'a si fundamentulu nu numai la una viétia adeveratu crestina, ce o necesitéza si o sustienc Baseric'a; fâra si la fericirea familieloru, si asiê si la prosperarea si bunastarea societâtii si a Statului.

Dreptulu de a ni tienê scôlele, ca sê pôta fi si sê fia confesiunale si pre venitoriu, ni e recunoscutu si garantatu si prin legea diatala adusa în an. 1868 în articolulu XXXVIII. asiédiatu a supr'a Invetiamentulu scôleloru populare.

În paragrafulu 11 alu acestei legi e sustienutu si garantatu în tóta estensiunea sa dreptulu Confesiuniloru de a aredicâ si tienê, de a dotâ si manuduce scôle si institute de crescere si de invetiamintu, remanendu pre langa Confesiunile respective si dreptulu de a se ingrigi de modulu dotârii acoloru-a de dupa datin'a de pana acum, mai incolo dreptulu de a constitui si destitui pre docenti, de a defige salariulu acoloru-a, de a prescrie planulu de invetiamintu, si studiile de propusu; — cu unu cuventu dreptulu deplinu preste scôle fâra neci unu amestocu strainu.

Acestu dreptu scumpu si importantu e de a se padî si sustienê nevetamatu cu tóta scumpetatea, ca unu dreptu vitalu atâtu pentru Baserica câtu si pentru familie, ma importante si pentru insa societate.

Dara despre alta parte nu se pôte negâ neci aceea, câ sustienerea dreptului amintitu si garantarea acelu-a e legata de nescari conditiuni, ce se enumera în paragrafulu atinsu 11, cu numerii: 1, 2, 3, 4, 5, precum si în paragrafi 12, 13, a caroru-a întielesu si cuprinsu merge intru acolo, ca scôlele confesiunale sê corespunda în tôte recerintieloru prescrie pentru scôlele comune sêu de Statu; avendu si scôlele confesiunale de a fi proveidute cu tôte cele de lipsa atâtu cu privire la edificiulu scôlei si la instruirea interna a acelu-a câtu si la obiectele propunende.

De unde urmêza: câ Frati'a Ta precum despre una parte vei avê detorint'a strinsa si santa de a sustienê, aperi, si asicurâ dreptulu nostru comunu de a tienê tôte scôlele diocesane si asiê si scôla locala, ca sê fia confesiunale adeca greco-catolica si pre venitoriu: asiê despre alta parte, si pana candu s'ar' potê infintia institutiunea asiê numita „Autonomia“, carea ar' colocrâ spre menirea trebeloru scolari, Frati'a Ta vei avê detorint'a asemine strinsa de a staru si indemnâ pre poporeni, ca acei-a sê se ingrigê de acoperirea totoruru lipseloru scôleloru sale, ca tôte acele lipse sê-se acopere asiê, precum prescrie legea diatala citata mai susu; — câ altu cum scôlele acele se voru lua sub ingrigirea si manuducerea statului, prefacundu-se acele în scôle comune fâra caracteru de religiune si tipu de confesiune, sub a carui-a ingrigire apoi voru avê poporeni respectivi de a suportâ si greutatea contributiunii de 5% prescria în sensulu paragrafulu 35 alu legii preatinse.

Deci Fratele Vôstre veti desceptâ pre poporeni, unde va fi de lipsa, despre interesele cele inalte si vitali, precum si despre folôsele cele mari care sunt legate cu aceea, ca sê remana confesiunale si pre venitoriu tôte scôlele nôstre diocesane.

Aceste liniamente avendu-le înainte-a ochiloru Frati'a Ta vei duce corespundintiele, ce s'ar' da cu Inspectorii scolastici, sêu si cu alte organe incredintiate de Statu cu menirea trebeloru scôleloru comune.

De cum-va inse ai da de ce-va greutate în acést'a privintia, indata sê recurgi aici la Ordinaratu, numai asiê facutoriu.

Datu în Cherl'a d'în siedint'a consistoriala tienuta la 13 fauru 1869.

Binevointe
Ioanu Vancu, m. p.
Episcopulu gr.-cat. de Gherl'a.

Segedinu, în 16/28 fauru 1869.

Raportu de la societatea de leptura a junimei romane studiose.

Facundu-ni-se mai multe imputâri d'în partea unoru domni interesati de sôrta tenei nôstre societâti, câ o. publicu romanu nu a avutu pana acum'a ocaziunea de a ceti încunosintâri mai detaiate despre viétia si progresulu societâtii de leptura a junimei romane de la gimn. d'în Segedinu, subscrissulu grabesce a implini dorint'a patroniloru si binevoitoriloru nostri.

Numerulu membriloru acestei societâti într'adeveru e micu, insufletirea inse e fôrte mare, si acést'a ne face sê sperâmu unu progresu salutariu. Siedintiele decurgu în ordene cea mai frumôsa; pre langa dechiamatori totu-de-un'a se ivescu membri si cu operate frumôse. Câte odata se afla membri cari tienu prelectiuni inaintea comembriloru sei; discusiuni potrivite terenulu activitâtii nôstre inca nu lipsescu neci candu.

Dorulu de a progresâ însufletî pe junime asiê, în câtu — imitandu pe junimea beusiana — s'a propusu ca societatea sê aiba o fôia propria. Propunerea acést'a în siedint'a VII. ord. se primî cu bucuria si se otari ca fôia se pôte numele „Mugurulu“ si se apara în tóta lun'a celu pucinu de dôce ori. Redactiunea se constituî d'în membrii: G. S. Grozescu redactoru, D. Muresianu, M. Popoviciu st. de 7 cl. si G. Bugariu st. de 6 cl. colaboratori; între esti d'în urma adeca între colaboratori s'au mai facutu stramutâri. Câti-va nri au si aparutu, si au fostu indestulitori.

Cu cas'a si cu bibliotec'a inca stâmu fôrte bine.

Cu dorere inse trebuie sê amintescu câ precum în tôte locurile asiê si în Segedinu între tenerii romani se afla si de acei-a, cari facundu-se surdi, nu voiescu sê auda vócea timpului, si ôrbeca prin întunerecu condusi de indiferentismu si de multe alte slabituni. Astu-feliu de teneri apoi, cari nu se indestulescu cu ace'a câ nu pasiescu sub flamur'a prosperârii, se incerca în felu de felu de moduri a trage si pe alii sub flamur'a lasitâtii. Retacu de asta-data numele lor în sperant'a ca dôra se voru îndreptâ cu tempu.

În fine mai amintescu câ fostulu presiedinte d'în unele cause întrevenite — fiindu provocatu — a repasitu, si în loculu lui s'a alesu P. Milu st. de 7 clasa. Inchiau dorindu sê dèe Dumnedieu ca însufletirea ce domnesce acum între membri, sê fia durabila, si întreprinderea nôstra sê fia încoronata de celu mai bunu succesu.

Georgiu S. Grozescu
not. coresp.

Romani'a.

Alu doilea discursu alu Dni Ionu Brateanu tienutu la intrunirea electorala în sal'a Slatineanu în 3 fauru a. c.

(D. Brateanu se reurcâ la tribuna si este primitu cu frotetico si neterminabile aplause, cari nu încetara de câtu dupa repetite semne d'în parte d-sale. Apoi iâ cuventulu.)

D-loru, eu m'am suitu la începutu la tribuna, fiindu câ erâm prevestitu câ si d. Gradisteanu aveâ sê vina sê vorbêca, câ scandalulu erâ sê se faca d'în partea unoru domni de acolo (areta cu degetulu intru o parte a adunârii) si câ polit'a este prevestita si parchetulu asemenea.

Acum inse sum recunoscutoru d-lui Gradisteanu câ a vorbitu, a facutu astu-felu în câtu nu s'a facutu scandalu.

Sê vedemu ce ni-a dîsu d. Gradisteanu? Antâiu a pretinsu câ eu asi fi dîsu cum câ eu am facutu sôrele si lun'a, ceriulu si pamentulu, si d-lui a dîsu: Nu, si adresandu-se la d-v. a dîsu: d-vôstre ati facutu totu.

Ei d-loru, dv. sciti dêca vre odata eu m'am inganfatu; dêca vre-odata am spusu câ eu am scapatu tiér'a în totu-danun'a; apeloza la d-vostre, dêca era-si vre-o-data v'am lingu-situ (V o c i, Nu! Nu! Nici o-data).

Apoi d-loru, d-vôstre sciti dêca eu am avutu credintia în întieligint'a, în patriotismulu, în barbati'a poporului Romanu, si dovêda câ am avutu acést'a santa credintia, este câ de vre-o doua-dieci si optu de ani am luptatu necurmatu p'acelu-a-si teremu.

Dar' dêca onor. d. Gradisteanu, care asta sêra arata atât'a incredere în luminele, în barbati'a, în viitorulu si în întieligint'a d-vostre, care dîce, ceea ce eu n'am tagaduitu nici o-data, câ adeca prin d-vôstre s'a facutu; dêca, dîcu, d. Gradisteanu si cu amicii sei aveâu increderea acést'a, de ce, candu au voit sê faca chiar' binele Romanici, v'au legatu indata gur'a si man'a?

V o c i. Asiê e! Bravo! (Aplause.)

De ce în poporulu acestu-a, în care asta-di arata atât'a incredere, n'a avutu totu aceea-si incredere, si la 2 Maiu? Dar' d-lui pôte sê dîca: eu erâm tenoru atunci, n'am nici o respundere. Mai antâiu na credu câ d-lu Gradisteanu vorbesce numai în numele d-sale, de si adinaora mi faceâ imputâri câ numai eu vinu sê-mi dau rolulu câ vorbescu în numele natiunii. Eu, domniloru, în numele meu numai n'asiu fi venitu a vorbi inaintea d-v., am venitu în numele totoruru amiciloru mei, cari lupta de la 1848. (aplause) Prin urmare si d-lui nu pôte sê aiba atât'a presumtiune în câtu sê vorbêca numai în numele d-sale, ci a venitu sê vorbêca în numele partitei pe care a sustienutu pana ori. Acea partita, cu tôte câ — cum a dîsu d-lui — a potutu face si lucruri bune, a lasatu destule urme ca sê v'aduceti aminte de ea; apoi sunt si în cele bune fapte si fapte. O istoria vechia, care spune câ unulu a furatu unu bou si d'în pelea lui a facutu 100 opince, d'în cele a datu de poména 30 opince si pre urma s'a dusu la duhovnicu sê-si marturisêca peccatle si i-a dîsu: „parinte, am facutu unu peccatu, dar' am facutu 30 faceri de bine.“ „Dumnedieu te érta fetulu meu“, i respunde Pop'a . . . (aplause prelungite.)

Sê nu vina dar' sê ni vorbêca de increderea ce are în poporulu romanu, si sê ne linisêca cu vôrbe acei ce au în viétia lor fapte dupa care sê lu judecâmu. Sê nu vina a ni dîce: Cum, candu o data i s'au aruncatu mantau'a libertâtii pre umerii poporului Romanu, mai vine D. Brateanu sê dîca câ nisce liliaci, nisce bufnitie au scopu de a scurtâ aceea mant'a?

Ei, d-loru, suntemu Stanu — Patfîulu. (ilaritate) Nu ne

ne. Red.) — Ungurii d'în Tarcai'a inca începû a se tredit si canta „Nem foly a pálinka csö — Nem kell nekünk követ Wégsö!“ se spune câ dîcu Tarcaianii „noi vomu tienê acum cu fratii nostri romani.“ Numai sê nu-i îmbete cine-va pana la alegere. Se dîce câ si unii notari romani lucra d'în respo-teri pentru W. precum H o s s z u Flore, nascutu în Cociub'a, Milianu (? Red.) si altii, éra pre Coroii de la Baitia Yamenintia unii d'în Beiusiu, pentru câ d'insulu cu tota romanimea de pre riulu Cohnlui tienê cu Ionescu.

(D'într'alta scrisore part. primimu scirea superaciiosa câ nu numai Bolcasiu alias Boncia ei si alti rateciti agiteza în satele romanesci gr. cat. cu confesiunismulu pentru W. în contr'a lui I . . . Tristu lucrû! daca într'unu locu unde întielegint'a romana trebuie sê fie si este conscia demnitâtii si misiunii sale se afla paseri de a le noptii, cari nu se sfiescu a abusa de nepriceperea bunului nostru poporu. Nu este fratiloru vorba de confesiunile vostre (între cari de altmintrea osebirea este atâtu de întunecosa câtu neci preutii vostri nu o întielegu bine) ci este vorba ca sê alegeti deputatu nu numai de origine romanu ci cu sufletu si inima romanescă, apoi carele sê aiba si mintea si barbati'a de a ve aperi caus'a vostra cea santa, éra nu deputatu „unitu“ sêu „ncunitu“ si carele sê se pituleze, tupileze si absenteze de câte ori e vorb'a în diet'a tierci de cele mai vitale întrebâri a supr'a sortii poporului romanesc, preste totu, daca sunteti romani adeverati apoi numai uniu romanu verde sê dati voturile vostre, — cei ce se facu stiefelputzeri la Deak ori Tisza, a coloru-a spuneti-le, câ nu sunt demni a fi deputati romanesci ci sê remana la servil'a loru ocupatiune de a curatî cismele stapaniloru. — Repetîmu rogaerea nostra adresata câtra corespundintii nostri ca sê ni impar-tiesêca numele acoloru paseri cobitorie, cucuveice si pupeze, cari portandu numele de „întieleginti romani“ voru cortesî pentru deputati magiari sêu magiaroni, sê ni-le impartiesêca dîcemu, spre publicare ca natiunea sê-si cunosca pre fili sêi cei degenerati, cari vediendu câ în diet'a tierci neci unu deputatu magiaru n'au redicatu graiulu sê spuna macaru o voce în favorea natiunalitâtiloru, vediendu câ aproape 2 milioane de romani abiê potu tramite 20 deputati rom. în Camera si numai d'în caus'a nenumerateloru intrige si corupciuni de totu felulu insotite poterii ce este în man'a stapaniloru dîlei, si cari în fine vediendu aceste tote, nu li e mila de natiunea lor cea impilata, ci se dau de instruminte orbe, se vendu pentru interesele tregatorie . . . Numele lor! ca sê li timbrâmu frun-tile Red.)

Machiavelismu de mod'a noua.

Clusiu, în 2/3 1869.

Dle Redactoru!

În 29/2 a. c. trecundu prin Tergulu-Muresiului (Maros-Vásárhely) affai unu nou medi-locu machiavelisticu pusu în lucrare de baronasi si ciocoi unguresci flamendi fripti, cu scopu de a potê da cu piciorulu si în cei câti-va romani, cari mai sunt aplicati la tabl'a reg. judiciara, pentru a potê intrâ si apoi în posturile lor la nou'a organizare a acelei table ce e ascépta pre 1 maiu a. c.

Acestu espedientu ciocoiescu este urmatorulu:

În 29/2 a. c. Tisza László, caletorindu prin comitatu pentru a scôte alegerile în favorea partitei stange, ajunsu si în Tergulu-Muresiului. Aci cei de partid'a stanga i pregatira unu conductu de tortie.

De odata se latî faim'a tendentiôsa câ romanii de la tabl'a regesca au contribuitu sume mari pentru a se pregati în Tisza o primiro câtu mai pomposa, si câ lucra d'în tôte poterile pentru partid'a lui. Si cum am dîsu, acést'a fama se vorbesce, câ-si are curatulu sêu isvoru în clas'a mai inalta a ciocoiloru si a cavaleriloru de ordinulu traistei gôle.

Scopulu faimei este prea evidentu, pentru a affa nodu în papura si a da cu piciorulu si în romanii câti mai sunt la tabl'a, de o parte pentru a potê pune si asicurâ în posturi pe calicii nobili sêu nobilii calici, si de alta parte pentru a potê în a nevâ dreptatea neconturbati.

Aceste-a sunt intentiunile fratiesci ale poterniciloru stapanitori. Si nu me indoiescu, câ pana acum'a se voru si affa repôrte despre acést'a pre mes'a ministeriului pentru — orientare în delaturarea romaniloru si d'în posturile prin cari au mai remasu.

Ce s'atinge de partid'a lui Tisza, romanii sciu prea bine câ magiarii sunt totu magiari necorigibili si ostili romaniloru, si partidele lor sunt partide sêu numai maestrite sêu în aparentia, ori numai partide, cari se cêrta pentru câ nu potu încapê amendoua de odata cu lingur'a la ó'la de mie re.

Pentru aceea magiarii candu ambla si scornescu acele si incolo, câ romanii s'ar' alaturâ la vre-o partida de a lor, voru a se insielâ ei pe ei voru a insielâ în meo, care inse i cunôsce pana în ranunchi. Apoi ar' potê dîca, câ Romanii ardeleni necum sê faca trêba comuna cu vre-una partita magiara, dar' neci în alegeri nu voru face parte.

C. H.

ati mai smulso o data acea manta la 2 Maiu, cu tôte asecurările ce ni dati înainte? (aplause) Apoi d. Gradisteanu, omu invetiatu, care a cititu istoria mai de curendu de câtu mine, care a esitu d'in colegiu mai eri alalta-eri, d-lui scie că Engliter'a a luptatu apröpe 100 ani, deca nu mai multu, spre a-si consolidã libertãtãle si drepturile sale constitutiunale. S'a facutu revolutiunea de la 1649; erã pre tronu atunci Carolu Stuartu I, elu lasã ca ministrii sei sã calce drepturile li libertãtãle comunelor, natiunea se rescolã, resturnã monarci'a si proclamã republica; a venit pre urma dictatur'a; apoi mostenitorii Stuartiloru, Carolu II; domni'a acestui-a fu era-si o lupta; dupa d'insulu urmã Jacques II, care impuse jugulu celu mai stranicu acelu poporu asiã de vechiu in practica libertãtiloru, multu mai vechiu de câtu tier'a Romanesca; Jacques lovi, sugrumã pre poporul englesu, nu asiã cum se sugrumã la noi, ci retediandu la capete pre tóta dia! Trei revolutiuni se facura contr'a lui si de abiã atunci lu resturnara si lu lungara. Numai dupa ce au adusu pe Guillaume d'Orange d'in Oland'a, abiã atunci libertãtãle s'au asediatu in Engliter'a. In Franci'a, domniloru, de la 1789, se luptã necontentitu Francesii: aci in picidre, aci la pamentu; aci in ibertate, aci in puscario! . . . Si dumnia loru vinu se ni spuna asta-di cã la noi, deca o data manta este pre umerii poporului, n'are cine sã ni-o mai iãe? D-loru ne intrãba: cine se mai indrasnesca? Cine mai este contr'a libertãtiloru si a natiunii? Cine? E! domniloru! ascultati pe d-loru chiaru, cari vinu si, ca dovãda cã nu mai este nici o primejdia pentru libertate si constitutiune, ni spunu cã chiar' prin faptulu de la 2 Maiu s'a consolidatu libertãtãle.

Asemenea vorbe mi aducu aminte o fabula: Piscia o data, vedindu cã se ferescu siorecii de ea, si-a pusu ras'a, s'a dusu intre sioreci si a dñsu cã s'a pocaitu, cã nu mai mananca carne (aplause, ilaritate).

Dar' este o vörba poporaria, pe care d. Gradisteanu nu credu s'o scia; fiindu cã n'a prã traitu priu poporu, dice: Cine a mancatu, va mai mancã . . . (aplause).

Apoi ne dice d. Gradisteanu cã noi, tocmai fiindu cã natiunea este inegrãta in faci'a strainiloru, n'ar' trebui se aruncã taciunile desbinãrii in poporul Romanu, acum candu toti Romanii trebue sã fia uniti, pentru a-si intãri libertãtãle. Pana mai alalti-eri, pana a nu se numi deputatu, d. Gradisteanu nu vorbiã totu asiã, — dovãda este Screnciobulu si Pressa. — Cum se face dar' cã acesti dni, cari asta-di se declara asiã de devotati tronului si libertãtiloru publice, pana mai alalta-eri nu sciau ce injurie, ce atacuri sã mai seria contr'a tronului si libertãtii, in Screnciobulu si in tôte diurnalele opozitiunii? — Astu-felu amu urmatu öre noi? — Apoi, dloru, vi aducu aminte fapte pe cari toti le sciti asiã de bine si pentru cari cei mai in vresta ni-au facutu imputãri förte adeseori. Candu amu facutu revolutiune la 1848, acei caroru a nu le placeã, se adunaseru in casele lui Magureanu unde siedeã mitropolitulu Neofitu. (afirmãri.) Si tôte barbariele erãu astrinse acolã ca sã conspire, toti se uniseru ca sã sugrume er' pe poporul romanu. Inscintati despre acest'a, noi ne-amu dusu la mitropolitulu Neofitu, care se aflã intre d'insii si i am prinsu pe toti.

Ce li amu facutu? I amu bagatu öre in puscario? I amu spendiuratu? I am datu afara d'in tiãra?

Nici un'a d'in tôte astea domniloru.

Amu esitu in balconu si d. C. A. Rosetti a luat pe Iordache Filipescu si l'a sarutatu inaintea poporului; er' pe Mitropolitulu l'amu pusu presiedinte in guvernulu provisoriu.

Abiã inse scapara d'acestu zoru si cei mai multi d'in dloru, dupa ce s'au imbracisiatu cu noi, toti pentru patria, pentru natiune, — cum face d. Gradisteanu asta-di, — au plecatu in drãpt'a si in stang'a, unii in Moldov'a, unde erã ostire muscalã, alții la Brasiovu. Mi aducu aminte cã bietulu amiculu meu Rosetti, care avea atunci diaruulu Prunculu Romanu, trei luni de dñle a cantatu mereu cu flucurulu dlui Dumitru Ghica ca se vina in tiãra si dlui nu vrea sã se misce de la Brasiovu, n'a venit pana candu nu s'a apropiatu Ignatulu. — Atunci toti s'au intorsu in tiãra, unii cu Muscali, cu Duhamelu, alții cu Fuadu pasia sãu Efendi, nu mai sciu ce erã p'atunci; pe noi ne a dusu la Cotroceni si ne-au inchisu, er' boiarii cu ostirea au intratu in Bucuresci si au stapanitu tier'a, dupa ce pe noi ne-a pusu in lantiuri si mai pe urma ne au tramisu pe ghimie, sã dormimu pe ghiulele. D'in norocire amu facutu ce-amu facutu cu Turcii si amu scapatu d'in manele Turciloru, amu fugitu, dar' frãtii nostri Romani ne au tñnutu afara d'in tiãra, in esiliu 9 ani pana candu Franci'a si Engliter'a si au versatu sangele la Crimeea si ni-a deschisu portile patriei. Veni apoi divanulu ad hoc, erã Voda Ghica caimacamu si, ce oate droptu, acelu-a aveã scintamente Romanesce, nu-i placeãu strainii si a fostu atunci cu natiunea. Biruiramu era-si, se votara celo 4 punturi, in tre cari si Domnulu strainu in unanimitate. Dar' candu vedura cã conferint'a nu primiã idea domnului strainu, toti diura cã conferint'a nu primiã idea domnului strainu, toti alergara, care mai de care, sã se faca ei Domni. Inse biruiramu si atunci si proclamaramu pe Cuza. Dup'asta noua biruinta, candu poporul in dieci de mii erã pe strade, deplinu suveranu, ce am facutu noi ore? surghiunitu-amu pe cine-va? Miscatu-s'a unu firu de peru d'in capulu vr'unui boiaru? Cai macamii chiaru, carii nu vreau sã esa d'in palatu? patitu-au ce-va? — Nu. M'am dusu cu Nicolae Golescu, care erã insarcinatu a compune noulu ministeru, si caimacamii ni au dñsu cã cu firmanu au intratu cu firmanu voru sã esa. Sentimente natiunale erãu öre aceste-a? (aplause) si cu tôte astea nimene nu s'a atinsu de ei. D'in protiva, noi esti-a, ori cum

veti voi sã dñceti cã suntemu, amu chiamatu pe repausatulu Barbu Catargiu ca sã contribuia la förmarea ministeriului. Atunci elu m'a luat si m'a dusu intr'o odaia, — erãmu la mitropolitulu la banchetu, o duceãmu intr'o beutura si intr'o sarutatura p'atunci cu boiarii, — si ni au facutu declaratiuni de acele de care ni face si d. Gradisteanu asta-di.

Cãtu a venit inse Cuza, ei s'au facutu devotati tronului; er' pe noi ne au tratatu de conspiratori. (aplause) Apoi ne-au inlaturatu si ne-au gonitu d'in tôte poterile dloru. Mi aducu aminte cã la 24 ianuariu, candu s'a facutu Unirea, s'a propusu ca sã ne spendiure pre la cele patru bariere. Ei bine dloru, astu-felu voiescu domniiloru infrãtirea! Veni apoi resturnarea lui Cuza, revolutiunea de la 11 februaru; atunci ne-amu redicatu noi, pentru cã noi amu invinsu si amu datu pe Cuza josu; sã binevoiesca dloru a ne aretã pe cine amu inchisu noi liberalii atunci? cui i amu taiatu capulu? pe cine amu spendiuratu?

(Va urmã.)

Varietãti.

* * Rusinii d'in comitatulu Ungului, condusi de episcopulu loru si de Georgiu Marcosiu, voru alege de deputatu pentru diet'a conchiamata pe Sandru N e h r e b e c z k y.

* * Cetiramu in care-va nru d'in „Posti N.“, cã intrepidulu si eminentulu deputatu d'in diet'a trecuta Adolful Dobr z a n s k y nu mai voiesce a fi realesu, pentru cã s'a desgustatu de conduit'a nejusta a dietei unguresce observata in caus'a de natiunalitate. — Amu regretã multu absintarea acestui bravu luptatoru d'in parlamentulu venitoriu. Crede-mu inse, cã faim'va a remanã fajma si nimicu mai multu.

* * (Necrologu.) Orlatu, martiu, 1869. † Mors ultima linea rerum est. Hor. Voiu a pune sub ochii ou. publicu, amiciloru, cunoscutiloru si neamuriloru departate, in specie: nepotiloru Ioanu Arsenie Dr. de medicina, Samuele Popu perceptore regescu Mateu R a d e s i u prof. pens. si sororei L a u r ' a in Banatu, etc. prea trist'a scena ce a trasu in jocu doios'a si orfan'a familia „Pesamosca“ cu geneasa ei, in primele dñle a. l. c. Opidulu nostru in 3 l. c. imbracã velulu de doilu, si petrecu pre repausatulu confrate si cosangenu „Ludovicu P e s a m o s c a“ la recele mormentu, la cas'a repausului eternu. Abiã ajunsu in alu 45 anu alu vietiei, ani de virtute religioasa si taria morala, comecat cu s. s., mortea crudela lu smulse, intre inforatorele torture de 3 dñle, d'in braciule doiose sociu V e r o n i e ' a f i c a fostulu locuteninte c. r. Ioanu Dobrina, si a 5 prunci deveniti orfani. Cãtu pentru geneasa familiei „Pesamosca“, ea si-trage originea d'in bel'a Italia, in apropiare de Padua, colonisata aci cu capetulu secululu 17. De presente e tare numerosa si estinsa, amalgamisata cu sangele fratiloru sãi Traianidi. Pentru religiositatea caracteristica si virtutile umane morale, sacrificie ambeloru beserece locale, sã i fia memori'a neuitata I. P.

* * (Detoriile de statu ale Europei) se suie la 66.013,111,000 franci, era intereselu acoloru-a la 2,438,963,000 franci, d'in sum'a acest'a cade pre Angli'a 18,665,270,000 franci, pre Franci'a 12,315,946,000 franci, Austri'a 7,078,028,000 franci, Russi'a 6,883,280,000 franci, Itali'a 5,288,000,000 franci, Ispani'a 4,705,624,000 fr., Nederland'a 2,100,370,000 fr., Prussi'a 1,526,624,000 fr., Germani'a 1,384,514,000 franci, Turci'a 1,238,000,000 fr., Portugali'a 1,069,852,000 franci, Dani'a 747,737,000 fr., Belgi'a 475,486,000 fr., Greci'a 452,672,000 fr., Svedi'a 419,225,000 fr., Rom'a 336,891,000 fr., Norvegi'a 46,230,000 fr. Imprumuturile mai recinte ale Franciei, Prussiei, Egiptului si ale Turciei inca nu sunt susceptu in tabel'a cifreloru premise. Sã punemu cã 1000 de grame facu unu chilu si 50 chile unu centenariu, si cã unu calu pöte trage 18 centenariu, atunci pentru a potã transportã greutatea detoriiloru susinsirate de la unu locu la altulu amu avã trebuinta de 233,523 de cai. In tempulu modernu, candu tôte cele se transportã cu vaporulu s'ar' recorã 2,335 de vagone, si fie-care vagonu sã se incarce cu cãte 1800 de centenare de aur. Sã luãmu, cã unu masina trage dupa sine 30 de vagone de aceste, atunci ar trebui 78 de masine pentru a potã miscã acestã greutate grandioasa. Si acum'a sã venimu la interese, licuidandu-se aceste in fie-care anu, ajungu la 2,438,963,000 fr. Pentru aceste s'ar' recere 870 de cai, pentru a le potã miscã. Pana la atãtu-a a ajunsu Europ'a cu pacea sa cea inarmata!

* * Foiele austro-magiare spunu cã in Sabiu s'au confiscatu nu de multu mai multe brosiure (bunii raportori n'a pregetatu — in marea loru bunavointia cãtra romani — a le botediã de „proclamatii“) tramise d'in Romani'a. — Intre aceste s'a aflatu si nou'a carta a „Daciei moderne.“ Cart'a acest'a contine afara de Romani'a si Moldavi'a, tóta Transilvani'a, dupa aceea comitatele: Maramuresiu, Beregu, Ungu (pana la fluviulu Ungu), Zemplinu (pana la Latortia), mai departe, provinci'a de d'incolo de Tis'a incependu de la Tocaicu pana la Dunare, si anume cöttele: Sabolciu, Satumare, Ugoici'a, asiã numitele „partes adne xae“, districtulu Haiduciloru, Cumani'a mare, una parte d'in cottulu Hovesiu si d'in alu Ciongradului, cöttele Bichisiu, Cianadu Aradu, Crasiu Torontalu, precum si provinci'a graniciara a regimenteloru romane germane, ilirice si banatene. Tóta Daci'a e impartita in urmatöriele provincie: Besarabi'a, Romani'a, Bucovin'a, Transilvani'a, Maramuresiu, Crisiu si Temisiani'a. — Apoi firesce, confiscarea acest'a s'a fucutu pre temeulu, cã serman'a de mapa amenintia intregitatea imperiulu magiaru! Dñii nostri se voru sparia adi-mane chiaru si de

umbra-le. Ne mirãmu cum de nu se confiscã si cart'a etnografica a lui Kippert!

* * (Noulu vaporu romanu) prin unu decretu de la 15 febr. se numesce „Stefanu celu mare.“

* * (Dominiulu cameralu de Gödöllö) s'au scosu de st. administratiunea ministeriului ung. de finance si prin acestu in 9 martiu fu predatu pre langa inventariu maresialului cu tii imp. — „Pester Lloyd“ negã inca si in nr. sãu de eri astu faptu.

* * (Clap'ca) renumitul generariu revolutiunariu si doitulu renegatu (de natiunalitatea si de principiile sale) sositu d'in Niti'a (Itali'a) in Temisior'a, precum se dice mediuloculu alegatoriloru sãi. Nu scimu cãti potu fi acei alegatori dar' credemu cã alegatorii romani si serbi d'in Temisior'a nu-i voru da neci unu votu omului carele servece mai de instrumentu in contr'a intereseloru acestoru douã tiiu sorori si solidari. D. adv. Atan. R a t i u, carele se reclesce de Caransabisu, (??) acestã flore a sorelui si a turoru venturiloru cãte batu d'in cele 32 pãrti a le emisfere s'ar' potã rusnã de tristulu rolu care lu joca si daca nu vrea servi causei natiunale, celu putienu sã romana passivu. Altmintrea credemu cã influint'a lui este si va fi nula, Temisioreni voru sta la inalttimea misiunii sale si se va adunã in giurulu Dñiu Ioanu Misiciu, barbatu cu principiu democratice.

* * Edit. de sãra a lui „P. L.“ publica scint electrica primita de la Oradea-Mare cã alegatorii romani d'in cerculu G i b o u l u i (Solnocu-med.) fece pactu cu magiarii de partifa stanga, ca minoritate ce va resultã sã se alature la majoritatea eventuala, pentru ca astfelu, unindu-se voturile, sã se potã trãti mai usioru deachistulu U r h á z i, coredactorulu pamfletulu botezatu „Esti Lapu“ carele vomes neinctatu vapaia in contr'a Rloru.

Sciri electrice.

Bucuresci, 7 martiu. Scirea unui diariu aici, cumcã consululu francesu a intreruptu relatiuni cu guvernulu romanu, nu se adeveresce. — Post'a d'urma austriaca nu departe de Bucuresci deveni p'd'a hotiloru. Postilionulu fu maltratatu in modu infioratoriu. Hotii au dusu cu sine caii de la trasura.

Aten'a, 8 martiu. Diurnalele grecesci pretind a se luã mesure militare in favörea canditiloru caroru-a li se opresce reintörcerea in patri'a loru. Sã dice cã Maurocordatos e desemnatu de consulu grecescu la Constantinopole.

Agramu, 8 martiu. Diet'a a primitu raportu comisiunii de 15, precum si acelu-a de a rogã majestatea sa, ca lini'a ferata slavona Essecu-Sisse sã se edifice in direptiunea de la Posega-Pecrae, lini'a acest'a sã se prezenteze dietei unguresce ca pusetiune regesca si sã nu se concãda alta direptiune.

Vien'a, 8 martiu. — Ministrulu agriculturii presentatu in siedinti'a de adi a senatului imperiu unu proieptu de lege relativu la infiintarea unei sale primarie economice. — Creditele suplente pentru a. 1868 s'au primitu fãra vre-una desbatere. — Dup'acest'a a urmatu la ordinea dñiei bugetulu pentru a. 1869. La desbaterea generala nu a partecipatu unu oratoru. Cu ocaziunea desbateriloru speciali sagiulu relativu la erogatiunile personalului si cãnetului imperatescu s'au primitu. — Sedinti'a se continueã.

Belgradu, 8 martiu. „Vidovdan“ acusa gr. Port'a pentru incungurarea Serbiei cu lini'a ferata orientala, fiindu trasa prin Bosni'a. Susnumit'a dice, cã poporul serbescu nu pöte suferi a i se teme unulu d'intre nerviisei de viãtia, si elu va sã se faca tôte, pentru a-si conservã existintia.

Agramu, 8 martiu. Maiestãtãle sale au sosit aici la ör'a defipta; regele in uniforma de generu de cavaleria, era regin'a in costumu negru unguresc. La curtea cãlii ferate au acceptatu pre maiest. banulu tieriei b. Rauch si comandantele Gablenz.

Maiest. Sale fure salutati in salonulu de asptare de primariulu cetãtii; maiest. sa a respunsu: „Me bucuru cã dupa unu tempu lungu pöte vedã fidel'a mea cetate Agramulu. Mie si regiuni sierbesce de una indestulire deosebita primindu persona spresiunea loialeloru vöstre scintimãti. Spuneti concetatiiloru d-vöstre cordial'a nöstra lutare.“

Intrarea a urmatu intre „Zivio“ frenetice, bliculu erã indesuitu. Töte stradele sunt iluminate decorate pomposu. Maiest. Sale fure salutati la statiunile cu entusiasmu de poporu. De la Steincken pana la Agramu pre totu indene falaiãu dardã, si focuri de bucuria luminau muntii si tãmurii Savei.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: ALESANDRU ROMANU.